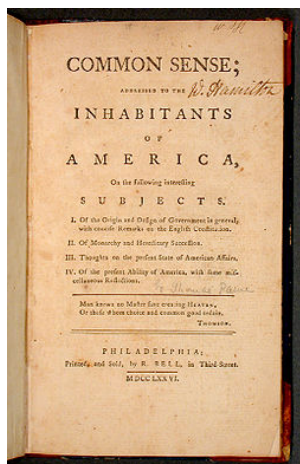

יום ב', י"ח בטבת תשע"ז (16 בינואר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

היום, י"ח בטבת ה'תקל"ו, [10 בינואר 1776] - תומאס פיין מפרסם את ספרו, "השכל הישר".

"שכל ישר" (באנגלית: Common Sense) הוא מנשר פוליטי שפורסם לראשונה באופן אנונימי ב-10 בינואר 1776 בעת המהפכה האמריקאית. המסמך גינה את השלטון הבריטי בפרט ואת השלטון המלוכני בכלל. הוא זכה לפופולריות עצומה, ותרם רבות לקידום המהפכה האמריקאית והפצת רעיון הדמוקרטיה הייצוגית במדינות נוספות. המסמך נכתב על ידי תומאס פיין (Paine) ונערך על ידי בנג'מין ראש שגם הגה את שם המאמר.

תוכן הספר

עיקר המאמר מתחלק ל-4 חלקים קצרים ואורכו (בעברית) 48 עמודים. בפרק הראשון עוסק פיין בשלטון באופן כללי ובחוקה האנגלית. פיין מבחין בין השלטון לבין החברה. כמו כן, טוען פיין כי באופן טבעי אנשים היו בוחרים בשיטת שלטון של דמוקרטיה ייצוגית. הוא טוען כי התנ"ך מכיל נימוקים כבדי-משקל נגד מלוכה ובעד "מעין רפובליקה", וכי בני-ישראל טעו וחסאו כאשר בחרו להמליך על עצמם מלך (כלומר, הטקסט התנ"כי הידוע כ**משפט המלך** מהווה בסיס עקרוני חשוב בטיעונו של פיין נגד מלוכה). בהמשך הפרק, תוקף פיין את החוקה המלוכנית האנגלית. החיבור מנמק מדוע השלטון הבריטי על המושבות בצפון אמריקה אינו לגיטימי. הספר גם מציע חוקה עבור המושבות, המבוססת על בחירת נציגים. המשך הספר מוכר פחות וכולל הערכות אופטימיות של פיין על כוחן של המושבות בהתמודדות מול אנגליה - לדוגמה הערכות שמורדים יוכלו להקים במהירות צי גדול תוך שהם נעזרים בעצים הרבים שיש בשטח המושבות.

תפוצה והשפעה

הספרון זכה כאמור לפופולריות עצומה במושבות בצפון אמריקה, והופץ במהדורה שנייה זמן קצר לאחר הראשונה. המהדורה השלישית יצאה ב-14 בפברואר 1776 וכללה גם דין וחשבון על כוחו של הצי הבריטי, נספח מורחב ותגובה לביקורת מצד הקווייקרים. הערכות שונות מעריכות את מספר העותקים של הספר שנמכרו בימי חייו של פיין בין 150,000 ל-600,000 עותקים, בתקופה שבה אוכלוסיית המתיישבים עמדה על כ-3 מיליון איש.

תומאס ג'פרסון העריך **שלא היה איש בארצות הברית שלא קרא את הספר**. מאז הספר יצא בלמעלה מ-25 מהדורות בארצות הברית, ויצא לאור גם במדינות נוספות, בעיקר בבריטניה ובצרפת, כמו גם בעותקים פירטיים רבים.

פיין הקדיש את זכויות היוצרים על היצירה למדינה, כך שהוא עצמו לא זכה בשום הכנסה ישירה מהספר, אם כי הוא העניק לו פרסום בינלאומי.

"גָדוֹל ה' וּמְהֵלָּל מְאֹד בְּעִיר אֱלֵקִינוּ הֶרֶקְדָּשׁוֹ."

מתוך פרק התהלים [מ"ח] שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום **שני** בשבת

בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום טוב ונעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש ל**פדיון נפשם** של נעדרי וכלואי ישראל, ורפואתם השלמה **לכל** חולי ו**נפגעי** ישראל

יום ב', י"ח בטבת תשע"ז (16 בינואר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

ברברה טוכמן כותבת בספרה "מצעד האיוולת" כי "חוברת התעמולה (...) חישמלה את המושבות, שכנעה אלפים בצורך להתקומם והביאה אותם עם רובי המוסקט שלהם למרכזי הגיוס". הדעות שהוצגו בספרון לא השפיעו רק על האיש הפשוט, אלא הרשימו גם דמויות בכירות באליטה המקומית: ג'ורג' וושינגטון, לימים הנשיא הראשון של ארצות הברית, התרשם עמוקות מהדעות שהוצגו בספרון והחל לנטות לכיוון מחשבה על עצמאות מהאימפריה הבריטית. ב-4 ביולי, כשישה חודשים בלבד לאחר פרסום הספרון, הכריזו שלוש-עשרה המושבות על עצמאותן.

כוחו האמיתי של פיין היה טמון ביכולתו להציג רעיונות מסובכים, לכאורה, בצורה קוהרנטית ופשוטה יחסית. יכולת זו הייתה מופלאה במיוחד לאור צורת הכתיבה הפילוסופית והקשה, שהייתה רווחת באירופה באותם הימים. פיין היה אף האדם שהציע את השם "ארצות הברית של אמריקה" למדינה העתידית.

פיין, הידוע בחדות לשונו וניסוחו הישיר, הצליח לכתוב בספר זה מסה מדינית שנגעה בלב ההמון, עוררה ויכוחים רבים ושללה את דמיונם של רבים. עד היום הספר נחשב על ידי רבים לאחת המסות הפוליטיות הטובות שנכתבו אי פעם. [הספר יצא לאור בעברית בשנת 2007 בהוצאת שלם, בתרגומה של ליה נירגד.]

ציטוטים

"יש משהו מגוחך מאוד בהרכב של מונרכיה; ראשית היא מונעת מאדם גישה לאמצעי מידע, אבל היא מעניקה לו סמכות לפעול במקרים שבהם יש צורך בשיפוט הדעת המרבי". (חלק ראשון).

"שלושת אלפים שנה כמעט חלפו על פי דת משה מבריאת העולם ועד אשר ביקשו להם היהודים - ברגע של הזיה לאומית - להמליך עליהם מלך. עד אז, מתכונת השלטון שלהם (למעט מקרים יוצאים מן הכלל של התערבות אלוקית) הייתה מעין רפובליקה, שבראשה עמדו השופטים חקני השבטים. מלכים לא היו להם, וייחוסו של תואר זה למישהו מלבד ה' צב-אות נחשב לחטא. והנה, כאשר מהרהרים בכבוד המוענק לאישיותם של מלכים, שכמוהו כעבודת אלילים, לא פלא שריבון העולמים, הקנאי תמיד לכבודו, רואה בעין רעה מתכונת שלטון הדורסת ברגל גסה חטאה כזו את זכות הבכורה של מלכות השמים. המלוכה נמנית בכתבי הקודש כאחד מחטאי היהודים, שבגינה עוד תבוא עליהם הקללה." (פרק שני).

"אורה של השמש מעולם לא זרח על מטרה נעלה יותר [עצמאות]. אין מדובר בעניינה של עיר, של מדינה, של מחוז או ממלכה כי אם של יבשת - לפחות שמינית מחלקו הראוי ליישוב של כדור הארץ. זוהי לא דאגה של יום, של שנה או עידן; גם דורות העתיד מעורבים למעשה ופעולותינו תשפענה עליהם במידה זו או אחרת, אפילו עד אחרית הימים. עתה הוא הזמן לזרועת אחדות יבשתית, אמונה וכבוד. השבר הזעיר ביותר יהיה כמו שם הנחקק עם חודה של סיכה על קליפתו העדינה של עץ אלון צעיר; הפצע יגדל עם צמיחתו של העץ ויופיע באותיות קידוש לבנה מול עיני צאצאינו".

[מקור - שכל ישר]

"גְדוֹל ה' וּמַהֲלָל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹקֵינוּ הֵר-קִדְשׁוֹ."

מתוך פרק התהלים [מ"ח] שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום שני בשבת
בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום טוב ונעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לפדיון נפשם של נעדרי וכלואי ישראל, ורפואתם השלמה לכל חולי ונפגעי ישראל